

Asia: VN/13936/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi passilain ja henkilökorttilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

On hyvä, että Passilakia ja Henkilökorttilakia nyt uudistettaessa lausuntoja pyydetään jo varhaisessa vaiheessa. Valmisteluaineistosta ja sen laajuudesta voi havaita, että työtä on paljon, ja kaikkia tärkeitäkään seikkoja ei ole osattu vielä ottaa huomioon.

On kannatettavaa, että passin ja henkilökortin normaaliksi voimassaoloajaksi aiotaan säätää 10 vuotta. Ehdotan myös harkittavaksi sitä, että tapauksissa, joissa uutta pidempää voimassaoloaikaa ei voida myöntää hakijasta riippumattomasta syystä tai asiakirja joudutaan hakijasta riippumattomasta syystä uusimaan ennen aikaisesti, uuden asiakirjan hinnasta saisi alennusta. Tästä voisi olla jo laeissa ja perusteluissa olla maininta, ja yksityiskohdat jätettäisiin asetuksilla säädettäviksi asioiksi.

On ollut keskustelua myös siitä, että nykyisellään henkilökorttiin lähes aina sisältyvä kansalaisvarmenne olisi jäämässä tarpeettomaksi kehitteillä olevan Eurooppalaisen digitaalisen identiteetin myötä. Tämän takia ehdotan, että henkilökorttilaista poistetaan sääntely kansalaisvarmenteen sisältymisestä henkilökorttiin tai tästä tehdään vapaaehtoinen hakijan oman tarpeen ja toiveen mukaisesti. Tällä voitaisiin luultavasti alentaa huomattavasti henkilökortin hintaa. On selvää, että käytännössä jokaisella Suomen kansalaisella on tarve sekä passille että henkilökortille. Passia tarvitaan EU:n ja Schengen-maiden ulkopuolelle matkustettaessa ja henkilökortti taas on käytännössä välttämätön henkilöllisyyttä todistettaessa viranomaisissa sekä virkamiesten kanssa asioidessa. Passi ja henkilökortti toimivat lisäksi toistensa varmistuksina toisen mahdollisesti kadotessa tai vahingoituessa.

Lakimuutosten luonnoksessa ja perusteluissa esitetään asiakirjoihin tarkoitettujen valokuvien rajaamista pelkästään tiettyjen kriteerien täyttävien elinkeinonharjoittajien otettaviksi. Tätä

perustellaan monilla, erityisesti turvallisuuteen ja luotettavuuteen perustuvilla näkökohdilla. On epäselvää, missä ja millä tavalla ajatus tästä muutoksesta on syntynyt. Asiaa tarkasteltaessa kuitenkin huomataan, että vaikka esitetyt perusongelmat ovat olemassa, esitysluonnoksessa tarjotuilla ratkaisuilla ei saavuteta merkittävää apua ongelmiin.

On totta, että digikuvan manipulointi on tullut helpommaksi, eikä nyt, eikä myöhemminkään välttämättä tiedetä, mitä sellaisia manipulointikeinoja kehitetään, jotka tarjoaisivat epärehellisille hakijoille etua asiakirjan 10 vuoden kelpoisuusaikana. Luonnoksessa esitetyillä rajoituksilla ei kuitenkaan esimerkiksi puututa valokuvia ottavien henkilöiden luotettavuuteen, nuhteettomuuteen tai edes ammattitaitoon. Kun esitysluonnoksessa puhutaan kuvien ottajasta, tällä tarkoitetaan kuvaustoimintaa harjoittavaa ammatinharjoittajayhteisöä, ei luonnolista henkilöä, joka kuvan ottaa. Luonnoksessa ei niinkään edellytetä rekisteröitäväksi tietoja kuvia ottavista luonnollisista henkilöistä tai sitä, että näille henkilöille tehtäisiin mitään turvallisuustarkastuksia etu- tai jälkikäteen. Kuvien ottajien henkilöllisyydestä ei itse asiassa menisi mitään tietoa luonnoksessa ajatellulle valvovalle viranomaiselle eli poliisille. Näin ollen nykyjärjestelmässä, jos kuvan ottaa yksityishenkilö, ja poliisille jää tieto kuvan ottajasta ja poliisin järjestelmiin lataajasta, on kuvien ottajien jäljitettävyyys parempi, kuin ehdotetussa uudessa järjestelyssä!

Useat lausunnonantajat ovatkin jo tuoneet esille sen, että uudistus lisää byrokratiaa, vastoin hallitusohjelman tavoitteita, joihin hallitus ja sitä kautta Eduskunnan enemmistö, on sitoutunut.

Edelleen, kun Poliisihallituskin ylitarkastaja Juhani Ruudun suulla lausuu, että poliisilla ei ole resursseja tähän liittyvän valokuvaustoiminnan valvomiseen, herää kysymys, millaisessa prosessissa esitetty uudistus on syntynyt.

Lisähuomiona voi vielä mainita sen, että esitysluonnoksen perusteluissa on esitetty, että valokuvaustoiminnan pitäisi olla kuvia ottavan yhteisön Kaupparekisteriin merkityissä toimialoissa. Luonnoksen laatijat ja kirjoittajat eivät ole kuitenkaan huomanneet sitä, että Kaupparekisteriin on merkitty selkeän luokittelun mukaisesti ainoastaan päätoimiala, joka hyvin monilla passikuvia ottavilla valokuvusalan elinkeinonharjoittajilla on esimerkiksi "47781 Valokuvaustarvikkeiden vähittäiskauppa", eikä valokuvaustoimintaa välttämättä ole selvästi kirjoitettuna edes yhtiöjärjestyksen toimialapykälässä, koska valokuvaustoiminnan voidaan ymmärtää sisältyvän vaikkapa soveltuvaan lausumaan "muista näihin liittyvistä palveluista".

Poliisihallitus on vuosien ajan julkaissut ohjeistusta passi- ja henkilökorttivalokuvien ottamisesta. Ohjeet ovat pääosin hyviä, mutta niistä näkee, että normistoa kuvista ja niiden laadusta ei tosiasiallisesti ole ikinä ollutkaan olemassa, vaan kuvien kelpoisuus on aina ollut käytännössä yksittäisen lupakäsittelijän harkinnan varassa. On ilmeistä, että kuvien kelpoisuuskriteerejä tulkitsevat virkamiehet, joilla ei ole valokuvausalan ammattitaitoa. Ohjeissa ei esimerkiksi ole ilmoitettu kameran polttotason ja kuvattavan henkilön välistä minimietäisyyttä. Tämä nimittäin määrittelee optisen vääristymän määrän. Asia on yritetty määritellä objektiivin

polttovälivaatimuksella. Ja uusimman ohjeen esimerkkikuvien laatua on jostain syystä huononnettu sellaisiksi, että niiden käyttö esimerkkinä on kyseenalaista.

Vastustan esitysluonnoksen sääntelyä valokuvien ottajien rajoittamisesta esitetyllä tavalla. Ehdotan, että Poliisihallitus uusii kuvausohjeet sellaisiksi, että valokuvausalan ammattilainen tai osaava harrastaja pystyy ohjeiden perusteella ottamaan kelvollisia kuvia.

Louko Antti
Alofon Oy